

Näitlejä Skoblovi Kaia

umist köüdüssist Võromaaga

Kae lk 2

Latsisõbraligu Võro liina

hää tahtõ kokkolepmine

Kae lk 3

Ildasjäänü

jaanitulõlidsõ

Kae lk 4

9 7714061922005

Antsla vallamaja takan kuurin tetti esieräliidsi pillega muusikat. Valla nimesilt, vana gaasiballuun, ussõpiida, autokapott ja ohotulõ, nagla, Värska vii putõl – ei olõ vist ilman asja, minka Sepä Silver es mõistnu muusikat tetä. 16. piimäkuul and tä Antsla meistride päävä lõpõtusõs kuurikõtsõrdi, kon laul ummi laulõ esieräliidsi pille saatõl. Kirsis tordi pääle olf kotsõrdi perä-mäne lugu, laulupidolt tuntus saanu «Mu rõõm om otsalda», midä muusik seokõrd võro keelen ette kandsõ.

UL

Tauli Anu pildi muusikist saiva näütuses

Kooni 19. põimukuuni saa Tarto lodjakuan kaia laulja ja laululuuja Tauli Anu edimäst portreemaalõ näütüst «Muusikamaal».

Anu om tennü pastellmaali tunnõtuist muusikist. Näütusepilte pääl omma Jürjensi Mari, Sillamaa Sandra, Kalkuna

Mari, Talsi Eeva, Kuslapuu Kaisa, Ehina Kristiina, Hansoni Hedvig, Hainsoo Meelika, Nõlvaku Astrid, Mägi Cätlin, Tauli Triinu, Linna Reet, Vunderi Eva-Lotta, Mägi Tõnis, Sepä Silver, Vabarna Jalmar, Õunapuu Lauri, Ilvese Aapo, Maakeri Andre, Ahvena Reigo, Volkonski Peeter, Kõrre Olavi, Troshynskyi Ruslan, Kivibergi Ando ja Tauli Ants.

UL

Umakeelidse latsilaagri omma osaliidsi siän hinnan

RAHMANI JAN

Nigu varrampa om olnu, kõr-raldõdas ka seo suvi Vana-Võromaa muusõummõ man latsilõ võro keele laagrit. Timahava om kolm uma keele laagrit: piimäkuun ja hainakuun omma laagri Mõnistõ talorahvamuusõu-min ja põimukuun Karilatsi vabaõhumuusõumin.

Mõnistõ muusõumi man kõr-raldas latsilaagrit program-mijuht-giid Tamtiku Mare. Timä sõnno perrä omma laagri osaliidsi siän hinnan: nātāl inne edimäst laagrit olli kõik kotussõ täüs ja tõsõn laagrin kah üle poolõ kotus-sidõ kinni pantu. «Võtami üt-te laagrilõ 20 latsõ ümbre, sis jõvvami näidega toimõn-da,» seletäs Tamtiku Mare.

Laagriin opatas latsilõ võro keele sõnno, mängitäs rahvaperimüsega köüdetüid mänge, käüdas matkaman ja rännätäs Võromaad pite. Õdagu istutas tulõ veeren ja tetäs üten Võromaa rahva-muusikidõga näütemängu ja muid mänge. Kõrraldaja üt-

les, et suur huvi om latsil muu-sõumi man peetävide eläjide vasta: egä hummok sõõdetäski kannu ja jänest.

Ku edimädsen Mõnistõ laag-rin omma poolõ osaliidsõ paiga-päälidse latsõ, sis tõõsõn laagrin om inämb osaliidsi muialtpuult. «Latsõ omma suvõl vana-vanõmbidõ man ja vanõmba tahtva, et nä Võromaa kultuu-riga inämb tutvas saanu, tuupe-räst toova nä latsõ mi laagrilõ,» kõnõlõs Tamtiku Mare.

Mõnistõ muusõumi edimäne laagri peetäs 26–28. piimä-kuul, tõnõ laagri 17–19. haina-kuul. Karilatsi muusõumin tulõ võro keele laagri 6.–8. põimukuul. Ka sääł mängitäs perimüsmänge, opitas vannu käsitüütarkuusi, lastas vibuga, võetas ette matku ja vällasõitõ ja tetäs muusõumi-, keele- ja kunstitunnõ. Karilatsi laagri perämädsel pääväl oodõtas kül-lä ka laagriliiidsi velli-sõsarit, vanõmbit ja vanavanõmbit, et ütenkuun lõbusalõ läbi kaia, midä laagrin opitus sai.

Ligembät teedüst laagridõ kotsilõ saa muusõummõ kodo-lehti monistemuseum.ee ja karilatsimuuseum.ee päält.

RAHMANI JANI PILT

Mõnistõ muusõumi programmijuht-giid Tamtiku Mare.

MIKSTEATER

VÖROKEELINE SUVÕLAVASTUS PERISELO PERRÄ

RONGIRÜÜV

Autori: Jan Rahman ja Aapo Ilves, originaalmuusiga: Erki Meister. Lavastaja Kristo Toots, lava- ja kostüümikunstnik Maarja Meeru (Vanemuine)

Pääõssi mängvä: Kaia Skoblov Margus Jaanovits (Vanemuine)

Karilatsi vabaõhumuusõumin 27. juuni – 14. juuli 2024

Moosten lauldas timahava ilma ilosambas

KABUNA KAILE

Timahavanõ, järekorran 25. eesti rahvamuusiga tüütliisi festival Mooste Elohelü tulõ 5.–6. hainakuul ja ettevõtmi-sõ kesken om seokõrd rahva-laul «Vihmakõnõ, vellekene», mille om lindi pääle laulnu Rõugõst peri Männiste Linda (1911–1999).

Võistluskõtsõrdil 6. hainakuu õdagu tulõva vahtsõ variant-siga seost rahvalaulust püüne pääle 12 muusigapunti: Perma-nent Blue, Lämmi Üü, Patrick Staak ja Bänd, Paulina & Miia, Õed-Vennad Ristikheinad Vähendatud Koosseisus, duo Tõiv, Meteora, Õtekse, Lum-matus, Ehale, Humin ja Kuma. Festivali pääsündmüse mano juhatasõ lauluõdak Mehikuur-man 4. hainakuul, kon esinese Mooste pilliklubi, Ütsiotsõ ja Kirekibõnaq, ja kotsõrdi Moos-te fõlgikuan riidi, 5. hainakuul. Riidine viimäne lava pääle astja om Curly Strings ja pääle näide ülesastmist saa inne üüund miili rahustamisõs viil matkada.

PILT KODOLEHE MOOSTEFOLK.EE PÄÄLT

Minevä aasta rahvamuusigatüütliisi festivalil Mooste Elohelü pääpreemiä saanu ansambli trad.kvintessents.

6. hainakuul om Mooste mõis laulu ja pillihelle täüs hummo-gust pääle, üles astva muusigu Setost Villändini ja Tafnast

Saarõmaani. Kooni õdagu lätt valla võistluskõtsõrt ja saa selges, kiäl om õnnõstunu seo-kõrd vana laul kõgõ kõrvukõüt-

vämbähe vormi säädi. Täpsembält saa festivali kot-silõ lukõ kodolehe moostefolk.ee päält.

Suvõl mass Eestimaad pite reisi

Suvi om õigõ aig Eestimaaga parõmbalõ tutvas saia. Juhtu nii, et inne jaanipäivä võtimi perrega üte päävä, et Narvan kävvü.

Narva om liin, mink elost muu kandi rahvas väega pallo ei tiia. Sinnä trehvämine olõ-i niisama lihtsä ja ku sinnä läät, om hää, ku saat üten mõnõ tiidjämbä inemise, kiä paigapäälitsest elost kõnõlda mõist. Meile tulf appi Browni Kara, tiidläne Ameerika-maalt, kiä om varrampa võrokõisi tegemiisi kah uurnu. Kara om pia aastak Narvan elänu ja tüüd tennü ja mõistsõ jõõ viirt pite meile ilosa matka kõrralda.

Narva minnen olf mul arvaminõ, et tego om väega vinnekeelidse ja -kultuursõ liinaga. Peris nii tuu asi siski ei olõ. Eesti keelega sai kohvikun ja kioskin inämb-vähämb toimõ ja liinapildin paistu, et peris rusik karmanin kiäki ümbre ei käü. Narva paistu rahulik Euruupa liin, kohe perämdäsel aol om mano ehitet hulga jalgratu ja pantu üles aoluunäütüisi.

Narva-käügist jäi mullõ kinä mälehtüs. Noil, kel võimalus, mass ette võtta üts suvinõ päiv mõnõn Eestima paigan, et midägi vahtsõt tunda saia. Kõgõ parõmba pildi saa muidogi sis, ku paiga pääl om inemine, kiä tuust kandist kõnõlda mõist.

Ilosit suvõreise kõigilõ!

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mobvink: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laivior@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Iives, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Tõsõ kundi otsast

Ettevõtja PINDMAA AIGAR märge-
tas tan ilmaasju pääle tsipa tõsõ
nuka alt, ku hariligult kaema
harinu oltas.

Savvusanna saamisõ lugu

Teno filmile savvusanna sõsarist um mikandi savvusann maailman kuulsust kogunu. Mu jaos tulõtas savvusann ummi lõhnu ja juttõga miilde latsõpõlvõ. Kooni säitsmendä eloaastani kävegi ma õnnõ savvusannan.

Sannaga tulõ edimält miilde vanauno Karl, kiä minno tihtsäle hoitsõ. Karl olf pikä halli habõnaga, nigu elon jõuluvana. Ku ma olli nii neläaastanõ, istõmi iks sanna man ja kõnõlimi ilmaelost. Ma küsse, timä vastäs. Mullõ um tuu miilde jäänü ku edimäne elooppus vai nigu nüüd üteldäs: *coaching*.

Ku inemine saa vanõmbas, taht tä latsõpõlvõ tagasi minnä. Nii tulf mullõgi päähä mõtõ umast savvusannast. Kai minevä sügüse mõtsan ümbre, et vast saa sannajago palkõ. Näi, et üräsk, kedä pallo vandva, olf mullõ appi tulnu ja tennü är valigu, määndse puu sanna-palgõs maaha võtta. Nii saiva nuu puu maaha võetus ja sanna jaos mõõtu lõigatus.

Hää sõbra kaudu lõidse Viitnäst ka imelidse nuurmehe,

Ott nimes, kiä sanna üles rago. Imehiti, määndse pühendümüsega tuu nuur miis puutüü man olf. Tä olf är opnu kavalusõ ja nõksu, miä olli mullõgi üllätüses, kuigi olõ puutüüd hulga nännü, selle et esä olf puutüümiis.

Tsipa tegemist olf sanna pistupandmisõs lua saamisõga, a lõidsemi üten keskkunnammõtnikuga viimäte iks säändse kotussõ, kon luudus jääs terves ja haanimiis saa sannan kävvü.

Jaanipäävä paiku saigi edimäne kütmine tettüs. Miihiga sannan käümise man um plaanin kõnõlda är lugu «Savvusanna vele», miihi rõõmõst ja murrist ja tuust, kuis meil periselt lätt. Ja mi ei olõ mõtõlnu naisi kõrvalõ jättä: ku miihi-jutu kõnõldu, meelütämi nimäki sanna.

Mälestüisi ja häid asju latsõpõlvõst tasus vahel iks miilde tulõta ja är tetä, ku um võimalus. Ku hindäl umma latsõ vai latsõlatsõ, um aig-aolt hää näidega sannatrepi pääl istu, sanna küttä ja vastada näide küsümiisi pääle, et nä saas ello üten taipamist, määne maailm um, kuis taa vällä kujonõs ja kuimuudu tan ellä võinu.

Tiatrisuvi om Võromaal käümä lännü: Lutsu tiatri mängse minevä nätal Lutsu küläplatsi pääl nalalist luku «Eesti päästmine», Karilatsi vabaõhumuusõumin mängitäs täämbä edimäst kõrda võrokeelist mõtsavelletükkü «Rongirüüv», mille põhas om 1948. aastagal Võromaal Sõmmõrpalo kandin periselt sündünü lugu. Uma Leht käve pruuvõ aol Karilatsin ja sai jutu pääle Skoblovi Kaiaga.

Võromaal omma mitmõl puul välän suurõ «Rongirüüvi» kuulutusõ. Tiia, et seo lugu kõnõlõs mõtsavellist. Plakadi pääl om üten jõvvulidsõ mehega tasalik naanõ. Määndse mõõdi naasõkujo seolõ tiatritükile and?

Naanõ om kodo. Nii mi loemi Rahmani Jani tekstist välä ja olõmi pruuvõ aol esi kah vällä märknü. Ainol, kedä ma mängi, ja pääosalidsõl Juhanil (*Margus Jaanovits – K. K.*) om tukõv side, nä omma häste lähelidse. Mis ka ilman ei sündünü, naanõ om kõgõ mehe jaos olõman, om timä kimmäs sälätagonõ. Aino om tukõv naanõ, kannatas kõik rasõhusõ är ja lõüd hindän iks jõudu edesi minnä. Juhanit tugõ külh tõnõ kodo kah – tuu om mõts.

Mul omma tegünü seo tüküga köüdüssen paralleeli uma eloga mõlõmba vanaimä puhul. Olõ seost pruuvõ aigu pallo mõtõlnu. Üts mu vanaimä om Kuutsilt ja tõnõ Sarust. Saru vanaimä Õie kiudutõdi ummi vanõmbidõga Tsiberihe, ku tä olf 19-aastanõ. Mu esä omgi sääl sündünü. Mu valgõvinläsest vanaesä – deduška, nigu mi tedä kutsõmi – jätse uma vanõmba-sõsara-velle ja tulf üten armastusõga Eestihite.

1980. aastidõ lõpun ja 1990. aastidõ alustusõn, ku ollimi sõsaraga vanaimä man Võromaal, kulssimi timä juttõ juhtumiisist ja kannatuisist Tartu ja Patarei vangimajan, perän Tsiberin. Ma iks mõtlõ, ku pallo pidi tä üle elämä, a es kaota umma nalalist miilt, hoitsõ pää iks pistü ja eläsi pääle Tsiberit tan viil pikä elo.

Es saaki küssü, määndse köödüsse omma Sul varatõmbast Võromaaga, kuis om

Purõn luudusõ ilost

Keväjä viimädse päävä, sõõmukõisi viisi juu valgust. Proovi valgõt hinele kahmi ja alal hoita – pümmes aos.

Keväjä lõpu teivä imelidsees naat, käpälidse, kunna ja pääsokõsõ – Eestima luudus.

Imehiteli tiigi takan häitsvit balti sõrmkäppi, leudse, et kõiki puult vihat naat om parõmba hõnguga ku mõni piinü nimega kultuurkasv ja timä häiermäkogo om ku illos pits.

Rohilidsõ kunna kolmõn tiigin rokksõva üstõõsõ võiki, pausi lühkümbä ja kontsõrt pikemb ku ütskõik määndsel inemiisi pundil.

Ja kirsis koogi pääl omma pääsokõsõ, kiä üle mitmõ aasta mu suvõmaja kaartõalõdsõ üles leudsevä. Kaiõ

Skoblovi Kaia: tiatritükk «Rongirüüv» pand mõtlõma vabahusõ ja seost ilmajäämise pääle

RAHMANI JANI PILT

Skoblovi Kaia.

lännü võrokeelidse teksti opminõ. Vastus om joba käen: köödüsse omma peris tihtsä. A kõnõlõ umast Võromaaga läbisaamisõst lähkümbält.

Tsiberist tagasi tulnu vanaimä Õie, kiä olf kortinast Võrol ilma jäänü, ja vanaesä saiva lõpus tüü- ja elokotussõ Sarun ja säädsäv hinnäst sääl sisse. A ka mu tõnõ, imäpuulnõ vanaimä Eha om võrokõnõ. Tedä ma kutsu Mõnistõ vanaimäs. Tä saa pia 100-aastadsõs ja eläs parhilla tädi man Varstun. Ka tälle om sõaig uma jäle jätünü ja tä om ummist üleelämiisist kõnõlnu. Mõtsavelletemä ja vana aig omma tälle tähtsä – nii et või-olla tä saa ka seod lavastust kaema tulla.

Ma esi olõ sündünü Talnan, kon mu imä ja esä opõ ja sis hinnäst sisse säi, a kõik suvõ ja vaihõao ollimi sõsaraga Võromaal. Hainatüü, eläjä, mõtsan käümise – mu vanaesä ja esä käve jahin ja kalal – kõik om mullõ tutva, kõgõst olõ ossa saanu. Tan olõ kokku puttunu

võro keelega kah. Vanaimä Ehaga saa ma parhillaki võro kiilt kõnõlda, ku kokko saami.

Piä ütlemä, et kuulõ peris hääd võro kiilt.

Üts põhjus, mille lavastaja Tootsi Kristo minno siia lavastustõ kutsõ, omgi vast seo, et mul om võro keele mõistminõ. Kuis mul hindäl nüüd vällä tulõ, om üts asi, a ma saa arvu, ku üteldäs võlssi, ja saa ka praavita.

Olõ varramba mitmõn lõunaeesikeelitsen tükün üten tennü. Vanõmuisõ lavastuisi «Obinit-sa» ja «Kivõtüü» mängsemi mõlõmbit kats suvvõ. Neo rolli olli setokeelidse, a neo kats kiilt omma iks väega ütesugumadsõ.

Üts asi om võro kiil, a mille poolõst seo suvõlavastus viil tõisi suvõtükke siäst vällä paistus?

«Rongirüüv» tulõtas miilde, et ei olõ ilman olõman midägi säänest, midä ei saasi inämb

johtuda. Kõik saava arvu ohost, miä ähvädäs meid pääle Ukraina sõa vallalõminekit. Seo tükk pand mõtlõma vabahusõ pääle, ka tuu pääle, ku uutmalda või seost ilma jäiä. Ja viil tege lavastusõ esierälidsees seo, et tan takan om tõtõstõ sündünü lugu. Muidoki om taha mängulisust mano pantu, a põhas om tõtõlugu – vastupandminõ ilma vereldä.

Seost keväjäst om mul terävält meelen Su politsei-ülemä roll filmin «Tulnukas 2». Määnest vastakostust olõ seo osatäütümise kotsilõ saanu?

Halvastõ ei olõ ütlemä tultu. Kiä omma ette võtnu mullõ rolli kotsilõ kirota, nuu omma häste ütelnü. Mullõ väega miildü seod filmi tetä ja miildüs tullõm kah. Ma saa režissöör Merivoo Rasmusõ mõttõst arvu. Kuigi kriitikat om kah kuulda olnu, lätt mullõ seokõrd kõrda õnnõ film, mitte kriitika. Seo ei olõ sukugi kõgõ nii – tundligu, nigu mi iks olõmi...

Olõ vabakutsõlinõ näitlejä. Miä Su elon näitlemise kõrvalõ viil mahus?

Ma olõ üle 20 aasta köüdet joogaga, näütüses anna Vanõmuisõ tiatrin joogatunnõ. Olõ seod opnu lühküüt aigu Indian ja ku koroonaalõ kõik kinni lätõ ja tüü är kattõ, sis võtsõ ette manoopmisõ Eestin. Seo olf peris teküs, a mul om olnu tahtminõ saia süvembält arvu filosoofiast, miä om füüsilidse praktika takan. Nii et ma olõ ka papõrdõga joogajuhendaja.

Ma ei usu, et ku inemine koolõs, sis om tühjüs. Ma usu ja tunnõ, et midägi om viil, et om olõman määnegi suurõmb energiä. Olõ pallo maal mõtsan ja luudusõ kesken olnu, või-olla sääne tundminõ, nii-üteldä maausk tulõ tollõst. Ku läät iks mõtsa ja võtat kimmä puu ümbre kinni, sis om õkva inämb jõudu edesi astu. Ja muusiga, mu pere ja sõbra omma nuu, kiä hää olõmisõ ja jõvvu andva. Neo omma säändse lihtsä, a mullõ väega tähtsä väärtüse.

Küsse KABUNA KAILE

KÜRSA ERE

Letialunõ lugu

Ülgejaht Stalini nimelise kolhoosi Miku külän

Täpsiid aastaarvõ ei olõ mõtõt rehkendä, aga Antsla leevätüüs-tüs joba tüüt ja imä vanaimäga es piä inämb taina sökmise peräst kakkõma. Mitte et kakõlust tuuperäst veidemb ollu, põhjuisi öks lövvüs. Jossu olf küll vast joba uma perämise tõmblusõ äd tennü.

Mii ellimi tsipa üle poolõ kilumeetri poodist, aga meid lahuť keväjält oja. Tegelikult õnõ kraavikõnõ, mia suvõs är kuivi, aga keväjäse suurvii aigu olf timäl suur võim.

Tuu kevväi olf eriline, kuna talvõl olli lumõuarma pia üle naabrimehe aidakatussõ. Naabrimiis sai aastapalga kätte villä näol ja mii ostimi timä käest leeväjahu jaos villä. Kuna leib olf nüüd poodin olõman, sis ostuvajadus kattõ är ja naabrimiis ru-taš, et saanu inne kevädtõid salvõ tühjäs ja puhtas. Tuu salvi puhastamine olf kuigi imelikul kombõl kõudet kardinapuuga. Kiäki umaaignõ geenius olf arvõstanu vällä, et kardinapuu pi-tiv olõma valgõvasõst. Meile tuntuist ainiist olf valgõvasõ lä-mmä edesikandmise võim kõgõ suurõmb. Kui salvi puhastamine kardinapuuni jõusõ, nakaš kogunõma komisjon, miä pidi hinda-ma protsessi läbiviimise kvaliteeti ja tulõmust (maakeeli: pus-kari mekki). Vaieldi kõvastõ, aga kõik olli nõun, et ollas õigõl tiil. Komisjon istõ kõõgilaua ümbre ja kedägi suurt es huvita, mis vällän toimus. Aga toimu tuu, et oja olf nakanu juuskma läbi uibuaia (kon ütsainus uibu). Ma olli jumala kainõ ja näi är, et mesitarudõ põhja olli joba vii seen. Kutsi sis komisjoni appi ja taru nõstõti kuivalõ maalõ.

Vahepääl olf komisjon saanu tävvendüst onu Ruudi võrra. Timä elli Pakla Juhani võsu veeren, umbõs 2,5 km kavvõndan. Leib olf timägi perren otsan, aga inne pidi maitsuma kardinapuust tu-lõvat kraami. Ilm kiskõ hāmārās ja onu Ruudi taibaš kellä kaia. Mehekene peris hiitü: poodi kinnipanõkuni olf puol tunni. Haard sis uma lambanahast kaska sālģä ja üte armõdu pikä toki peijü. Niimuudu nakaš purrõt müüdä oija ületämä. Olõs tä kõndnu rahu-likult üle purdõ, oluki kõik kõrran. Millegiperäst nakaš tä katõl puol purrõt tokiga iäd suskma. Niikaua suskõ, ku paiupuhma takast pässi üts iälaam vallahõ ja sõif purdõ kõgõ onu Ruudiga lahtiste vette. Sääļ tuu vanamiis inämb pistü es püsü ja kattõ kõgõ tokiga vii ala. Ma es mõista uma pääga midägi, joosi jäl komisjoni kutsma. Hää, et olf, kedä kutsu.

Ja nüüd tulõ tenu üldä generalissimus Stalinilõ, kiä nõusõ eriti rangõlt, et olgu loomapidämise hoonõtõ man pootshaagi pikkusõ-ga nika katusõharja. Vot tuu haak olf meil olõman ja tuu lüüdi onu Ruudi kasuka sisse. Ei mäletä, mitu miist tedä sääļ kuivalõ tõm-baman olf, aga üts laivastikun tiinnü traktorist üteľ, et asi olõvat nännü vällä õkva nigu tšuktše hülgejaht. Onu Ruudi uma vettünü kaskaga and vana hülge mõõdu vällä küll.

Ma olõ peränpoolõ kinun nännü nii hülgiide tõmbamist kui palke parvõtamist. Mu arust ei olõ sääļ tõtõstõ vahet, kas tõmbat elutut puunotti, koolut hüljest vai puolkoolut onu Ruudit. Tuim tüü minnu ei huvita.

Aga plusspoolõ võissi kokku võtta nii, et mul kattõ elus aos ärä tahtmine nakada hülgekütis. Vii vasta tunnõ kah siiaamaani kõhe-dust. Mullõ tundus, et sääļ all õks om kiäki Vetevana, kiä kaman-das ummi tüülisi: «Poiš, seo miis om kullast. Mi taad uma turja pääl kandma ei nakka. Las tishõrdas tsipa, küll tä saa esi aru, et tulõ põhja minnä.»

Ainult rämps ja praht püsüs vii pääl.

PULGA JAAN

LATSISÕBRALIGU VÕRO HÄÄ TAHTÕ KOGOKUNDLIK KOKKOLEPMINE

Võro liina latsi ja nuurisõbralikkust pantas tähele joba pikkä aigu. Võro liin om kiitnü asotuisi ja inemiisi, kiä omma' avitanu' üten latsi, nuuri ja näide perride hääle olõmisõlõ. Tahami, et Võro olõs ka edespite liin, kon:

- rõõmsit latsi kasvatasõ' eloga rahul täüsinemise' – vanõmba', vanavanõmba', oppaja' ja huulva kogokund,
- latsisõbralikkust om nätä' kõgõpäält liinaeläni egaapäavtsen elon ja ilõidsõn, umma kiit ja kultuuri avvu seen hoitvan keskkunnan,
- tegüsä' noorõ' saava' 21. aastasaa tehnoloogilidsi võimaluisi abiga täude vilä' ummi unistuisi.

Esi huvilidsi seltskundõga arotadõn saimi arvo, et Võro latsi- ja nuurisõbralikkus om nätä' nelän tähtsän asjan. Soovimi, et ka edespite olõssi Võrol

- turvalinõ liinaruum nii füüsilidselt ku valmidsõlt,
- kõrralik haridus ja opmisvõimalusõ,
- latsiga perre' hoitõ,
- perriil võimaluisi ütenkuun vapa aigu müüdä saata.

Esi kogokunnapundl' omma' arvanu, et vill inämb härgütäsi kõiki latsi- ja nuurisõbralikkusõ hääs tüüd tegemä tuu, ku olõs teedä' ja kokko lepit, et taa siht kõüt kokko esi eloharadõ inemiisi kogo elokaarõ aol. Tuuperäst olõmi kokko pandnu hää tahtõ kogokundligu kokkoleppe, miä näütäs mi tahtmist kujonda' Võro liinast vill latsisõbraligumb liin ja kirjeldäs esi puntõ tegemiisi tuu tsihi hääs, midä kõik tegevä' ummi päämäidsi tegemiisi hulgan ja hääst tahtäst.

ETTEVÕTJA' JA TÜÜANDJA' saava' ummi päämäidsi tegemiisi hulgan tetä' inämb ummi tüütäjide ja näide perride hääs:

- tetä' suurõmbas puhkamise ja perrega kuunolõmisõ, spordi-tegemise ja kultuuriüritüisi käümise võimaluisi, märken läbi tüüoa kokkoleppit ja kavvu;
- näüdadä' latsilõ ettevõtõt perrepäivi ja ütitside ettevõtmiisi abiga;
- anda' umalt puult tukõ Võro kogokunna hääs sponsorlusõ ja häätegevüsõga – tüüampsu' nuurilõ, oppust andva' tegemise' ütenkuun latsiaidu ja kuulõ, huvikuulõ ja nuurikeskusiga;
- pitä tähtsäs latsiga perrit ku kimmit kundõsit, teten liinakeskkunda turvalidsõmbas.

HUVIHARIDUSõ andjidõ – huvikooli', mittetulundusühendäse' – võimalusõ' omma':

- luvva' mõistligu hinna ja korgõ tasõmõga vaba ao tegemiisi võimaluisi latsilõ;
- kõrralda' liinan latsi- ja nuurisõbralikkõ põnovit avalikkõ üritüisi, miä avitasõ' nuuril üles löüdä' tuu, miä näile miildus ja midä nä oppl tahtva';
- luvva' latsi huvitegemiisi abiga võimaluisi ka vanõmbilõ vahtsidõ hobidõ, tervõsligu elovie ja perre ütitse huvitegevüse mano jõudmisõs;
- avita' üten turvalidsõ ja huulva õhkunna luumisõlõ liinan, kon nuuriperätse' kotussõ' olõssi õkva ku huvipargi;
- otsi kuuntüüd tõisi huvikuulõ, organisatsiunõ ja asotuisiga huviharidusõ valikide laembas tegemises.

LATSÕVANÕMBA' ja PERRE' saava':

- anda' egä päiv aigu ummilõ latsilõ ja näüdadä' ette hindä üllepõdamise ja tegodõga, kuis pitä' luku ja tähele panda' tuud hääd, midä Võro liinan om;
- näüdadä' latsilõ turvalist, hoolitsõdüt ja valgustõdüt liinaruumi, kanda kuun latsiga huult kotussidõ iist koda ümbre;
- tukõ' latsi koolin käümise ja opmisõ man ja anda' näile edenemist hoitva kodonõ keskkund, teten kuuntüüd latsiaia, kooli ja huviharidusõ pakjidõga, küüssi julgõhõ api ja võtta tuu vasta, ku tuud vaia om;

- pruuki esisugutsit võimaluisi olla' vabal aol kuun latsiga kultuuri- ja spordiüritüisi;
- kõnõlda' üten kuulõ ja latsiaidu hoolõkogodõn, panda' tähele ja tulla' vaihõlõ, et tukõ' latsi- ja nuurisõbralikkus, elotervet ja huulvat õhkunda liinan;
- holta' kõüdüst põivkundõ vaihõl, vastuta' uma latsõ ja timä tegemiisi ja esihindä vanõmbamõistmiisi iist.

OPILASõ' ja NOORõ' saava' huuli umast kodollinast ja seidsillisist:

- hoitõn ja pandõn tähele tuud hääd, midä Võro liinan om – latsifestival ja tõeõ' üritüse' latsilõ ja nuurilõ, nuursuutüü ja nuuri vaba ao tegemise', liinaruumi edenemine;
- pandõn tähele kiusamist ja mitte sallit ütskõik määnest vägivaldä;
- kõnõldõn läbi nuuri osaluskoga ja opilasesindüsi üten liina valitsõmisõn nuurilõ vajaligõn asjun;
- pandõn tähele kotussit, kon asja' saassi parõmbahe olla' ja kõnõldõn julgõhõ vällä arvanisõ tuu kottalõ, midä saassi tetä' parõmbahe vai täisilõdõ.

HARIDUS- JA NUURIASUTUSõ' loova' kogokunna abiga ekämuudu turvalidsõ ja valikit tugõva keskkunna, kon latsõ' ja noorõ' edenese' nii, nigu näil om vaja, tuusjaos nä:

- pakva' latsisõbralikkus ja edenemist tugõvat organisatsiooni-kultuuri uman asotusõn ja hääd eestikeelist haridust;
- kandva' huult ummi tüütäjide ja nuuri oppajidõ kõrraligõ ammõdioskuisi ja põhändümise iist;
- tegevä' perridega kuuntüüd latsi isikligu edenemise tugõmisõs;
- pruukva' kuuntüüvõimaluisi ettevõtõtidõ, kogokunna mälõ-asotuisiga ja umavaihõl.

VÕRO LIINNAVALITSUS härgütäs kõiki kogokunnapuntõ andma umma ossa näide tegemiisi vallan latsi- ja nuurisõbraligü keskkunna luumistõ, tuus:

- kaes ja uur muutuisi latsi- ja nuurisõbralikkusõ osan nii füüsilidsen ku kultuurilidsõn liinaruumin ja kõigi puntõ võimaluisi anda' uma osa turvalidsõ õhkunna luumistõ;
- tege parõmbas asju, midä om vaia latsi ja nuuri edenemises ja ots kõgõ võimaluisi liina eelarvest, haardõn tuu mano üten ka iistkõnõlõjit nuuri hulga;
- kitt Võro liina latsi- ja nuurisõbraligü keskkunna luumisõn ja kuuntüün üten avitanu inemiisi ja organisatsiunõ;
- lepp kokko, mink perä latsisõbralikkusõ valdkunna muutuisi hinnada', pand kokko tiijuhi latsisõbraligü üritüse kõrraldamisõs (nigu näütüses Tartõ om vällä tüütänü tiijuhi keskkunnahoitlige üritüisi kõrraldamisõs);
- jaga latsõvanõmbilõ ja kogokunnalõ tiidmiisi ja teedüst nii koolituisi kottalõ ku avalikkõ teedüsüritüisi kõrraldadõn.

KÕIK PUNDI' KOGOKUNNAN omma' nõun, et:

- latsi- ja nuurisõbralikkus om kõgõpäält arvõsaaminõ tuust, et lats om osa tuust perrest, kon tä kasus, tä om tähtsä kogokunnalligõ ja et latsisõbralikkus kää läbi kõigist tegemiist liinan;
- ku latsiga õkva vai kaudõ kokko putva' täüskasunu', ka vahtsõ' tulõja', tundva' hinnäst võrol häste ja turvalidsõit, sõs tuu om kõgõ tähtsämb iinkujo latsilõ;
- vaia om inämb tähele panda' ja vällä tuvva' tuud, miä liinaelon ja -ruumin om latsi- ja perresõbralikkus, määnest edenemist om nätä' ja määndsit võimaluisi liinaruum pakk;
- egä asotus ja organisatsiun sa ommi päämäidsi tegemiisiga tetä' midõgi liina latsi- ja nuurisõbralikkusõ hääs ja vastapite – liina latsi- ja nuurisõbralikkus saa häste mõota' egä asotusõ vai organisatsiooni ello.

Võrul, 1. piimäkuul 2024.

Võro liinavalitsus om kokko säädnu hää tahtõ kokkolepmise ja saatnu seo vällä ka võro keelen.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendüsest.

Pilv

Säitsmemagajapäävä perrä om iks hainaaos ilma ennustõt. Tuuperäst mõtli kirola priinimest Pilv. Nimel om Eestin 283 kandjat. Vana nimi panti õnnõ viien Liivimaa ja katõn Eestimaa kubermangu mõisan. Edimäne olf 1809. aastagal Sabõrna mõisa Kanepi kihlkunnan Raudsepä Peebulõ ja velele Märdile pant nimi. Nime *Pilw* kõrval panti sääļ ka *Rais* 'räüss'? ja *Pikne*. Sabõrnan panti ka tõnõ nimi *Pilwe*, a tuu es lää edesi. Karula mõisa *Pilw* panti lask-mehele tütreaga, ka tuu nimi es pruugi edesi minnä. Küll om üts suurõmb Pilve sugu-

võsa peri Vahtsõliina mõisa lahuntükü päält Holdi küläst, miä parhilla om Haani kant. Ka Vahtsõliina pastor Masing soovit talupoigõlõ nimmi liht-salõ sõnnu perrä.

Põha-Tartumaa *Pilw* panti Alatskivi mõisa Kükita kül-län. Nime saajidõ varatsõm-bat lisanimme olõssi nigu kirutõt *Põela* (küländ vanan keriguraamatun joba õ-tähte pruukin). Luke mõisan Nõo kihlkunnan panti kah *Pilw*, Õi-guse (*Oigusse*) Jaani ja Reinu perriile, a sääļ pantu nimi kuuli vällä. Põha-Eesti Pilv tulõ kas Järva-Madissõ Ageri mõisast vai Rakvere Karitsa mõisast.

Üts tähendusega 'pilv' nimi panti viil. Tuu olf Rõn-gu kihlkunna Aagre mõisan, kon keriguraamatun om *Pilf*, a hingelugõmisõn kiräviaga *Pilg*. Tegelikult lätš edesi *Pilf*, tuu nimi püssü alalõ pia 20. aastagasaa lõpuni.

Aagren om nime saajidõ esä nimi olnu Piitre, Karulan nime saaja hindä nimi Piitre. Nii või

kahtlusta alliteratsiooni mõjju: Pilve-Piitre.

1921. aastagal Petserimaal võeti *Pilv* kolmõl kõrral, erälde perre Petseri, Irboska ja Lobot-ka vallan.

Eestistämisel võeti nim-me Pilv peris hulga, 22 kõrral. Kümnel kõrral olf inne *p*-algusõga nimi: Paalberg, Peekmann, Perk, Piilov, Pil(l)-mann, Pois(s) ja Pumpernikel. Mitu nimevõtmist olf viil nim-miga Beilmann (Salla vald), Grosberger ja Niilmann (Roe-la vald). Üts Pilfi pere eestisť uma nime Pilvistes.

Nimel *Pilve* om Eestin 100 kandjat. Vana nimi om tegünü nii, et mainitu Järvamaa Age-ri mõisa *Pilw* muutu Rakveren kujulõ *Pilwe* (vast tuuperäst, et tetä vahet Rakvere lähkün paigapääl tegünü nimega). Petserimaal võeti *Pilve* katõl kõrral. Päämistõl om Pilve eestistõdõ nimi, tuu kotsilõ om 35 eestistämise akti.

SAARÕ EVAR

Koprapoigõ näomõskminõ

JOHANSONI MADIS

Tädimiis Vanast Koiolast kut-sõ minno mitu kõrda, et tulku ma kaema, kuis kopra poigõl näko mõskva. A ma otsusti tuud kaia uma maakodo man Väiku-Hatikul. Kopra olli sääļ egä aasta uja üles ajanu, nii et sann jäi piaaigu vii ala. Perän kaivõti kraavi ja inämb nii es uputa. Ja perämädsel aol omma kopra kohegi kavvõm-balõ är kolinu.

A ma tahtsõ nätä koprapoigõ näomõskmist. Nä oppasõ ummi poigõ maru ilostõ näko mõskma. Nii lätšigi üteli hum-mogul kellä nelä aigu läbi mõt-sa kopra pesäunigu poolõ.

Olfi hämmär suvinõ aig. Ma tiidse, et näil om maru hää kuulminõ. Lätši maru tassa mõtsa ala samblõ pääle. Mõtli, et peris mano ei lää, lää suurõ-tii pääle, tuu om korgõmb ko-tus, kost hää kaia. Lätšigi tii-

Kobras, võro keeli vöi tä nimme üteldä ka majjai.

perve pääle. Näi, et kopra olli sääļ: vana ja puja. Küküti üte puunoti pääl. Mõskmist ma tuukõrd es näe. Kivipuru mu jalgu all tegi krõpsukõsõ, mille pääle vana kobras andsõ han-naga plaksi ja kõik olli kaonu.

Mõnõ aasta peräst lätši vaht-sõst pasma. Kai rohkõmb ette, lätši varrampa, peris pümme-ga. Otsõ säändse kotussõ, kon sai uuta. Jahimiis piät saaki

uutma. Ma oodi, passõ. Su-vidsõ üü omma jahhe, mul olli seerigu jalga ja kuht sālģä pan-tu.

Ku ütškõrd valgõs lätš, tul-li nä ilostõ vällä. Vana olf iin, süütse käppiga üteli külge ja tõist külge, sis naas käppiga näko süütmä. Nigu vana kob-ras iin tegi, teivä noorõ kõik perrä. Näigi är, kuis kobras poigõlõ näomõskmist oppas.

Käsivikatiga niitmise opminõ

HILLEPI EINAR

Poiskõsõn kait iks maal, kuis esä, imä vai vanaimä käsilde vikatiga haina niitse. Tundu sääne lihtsä tüü olõma: mugu vehit ja vikat juusk siuhti hainast läbi, kaari inne kerküse. Kuiki tüü lõpuh olf nätä, et esäl olf egä kõrd hamõ maru likõ, ku niitmäst tulf.

Kangõ tahtminõ olf hindäl kah pruuvi. A vikatil om jo vars väiku poiskõsõ jaos maru pikk ja nii tüküs niitmisege pihta nakkaminõ maru keerolinõ olõma. A õnnõs vai kahos lätt jõuga lüveh mõni vars iks vahepääl katski kah.

Nii löüdsõgi ütspäiv kõvvu miihi puult poolõs lüüd varõga vikat. Vöti poiskõsõn tuu vikat ja lätsi oroperve päält takjit ja kobrulehti pesmä. Alostusõs tükse vikat nõna kimmäle mulla sisse, tuu asõmõl, et hainast läbi minnä. Ja no hiko kah es mõista.

A edimält kõlvas nühr vikat kah, pääasi, et marudalt tahat tetä. Tassakõistõ nakaš määnegi kaari muudu asi iks tulõma. Tahomisõ tarkus tulf muidogi tükü ao pääle, inne tulf laska esäl vai imäl vikatit hiko, ku terä nührüs läts.

Imelik olf kaia ja pandsõ pääd murdma, mille suurõ inemise inne tahomist luisu pääle sülgäse ja mille inne higomist viil hainaga vikatit terrä piteh tõmbasõ. Egä-sugumaidsi nippe tulõ kõrva

KOHA LENNA TSEHKENDÜS

taadõ panda. Ja sai iks hindäl kah higomisõ opmisõ aigu pääsakküüds är lõigatus. Vöta sis kinni, kas olf hää, et olf küüds pikemp vai mitte. Ku olõs lühemb olnu, vöi olla es jõudnugi vikatit terä pääsani. A tõistpiteh, teno toolõ, et pääsäl olf pikk küüds, jõvva es terä lihani.

A kokkovõttõh vöi üldä, et higo pallo tahat, a tiidä om jo

ütelüs, et terräv vikat löüd iks kivi. Tuud tulõ kah kinnütä, et niitmist ja riistu kõrdategemist opit eloag. Näütüses tsagaminõ on siiämaani opmalda, tulõ iks uno poolõ viiä.

Jalussõ tegemist olõ pruuvnu, mõni om vällä tulnu, a mõni mõtsa kah lännu. Maru keerolinõ om suunt sisse saia, olõ-i õigit riistu, millega tetä.

A mu meelest om käsilde vikatiga kõgõ parõmp äkilist perve niit. Muudsa massinaga saa ei sääll kuigi turni, hinnäst pistü hoita ja samah niit. A käsivikati pääle saat hinnäst kasvai tukõ, ku tasa-kaal taht käest är minnä.

Ütesõnaga, käsivikatiga niitmine om üts tarvilinõ tarkus, mis kulus mafas är.

Es näe kedägi

Olõ illos lämmi suvõpäiv. Lätsi mõtsa viirde maaskit korjama. Päiv paistu ja nõrk tuulõkõnõ jahuf ilma. Mul om uma kotus, kon ma egä aasta käü.

Paar väikeist topsi sai jo täüs, ku kuuli, nigu olõssi tsia rõhk-nü. Hiitü är. Inne suuri puid olf võsu, kon kasvi nii kõivõ ku haabu. Mõtli, et lää kaema, a es julgu. Küküti haina sisse ja es liigahtagi. Tükü ao peräst jäi

kõik vakka. Oodi viil vähäkese ja naksi sis maaskit edesi korjama.

Ega nuu mõtsmaaska omma väiku ja tuu tüü om väega ikäv. Olli üle tunni ao joba kofanu. Siroti sälgä ja vahtsõ mõtsa poolõ.

Üte kotusõ pääl puu liiku edesi-tagasi, kuigi tuult es olõ. Haavalehe käve iks lipa-lapa ütstõsõ vasta. Mõtli, et imelik külh, mille inne sääll kotusõn tuul puhk. A noh, meil umgi

säänsit vahtsit ilmanättüisi, et millegi üle olõ-i imehtä.

Korssi viil vähäkese, sis saiva mafa otsa. Naksi läbi pikä haina kodo poolõ haalma. Kõr-raga lätš must vähä kavvõmban hain kattõ lehte lakja ja kiäki olõssi sääll nigu maru kipõstõ läbi sõitnu. Arvssi, et nigunii huss.

Kääni otsa ümbre ja lätsi är mõtsa ala. Sääll es olõ nii pikkä haina. Vähämbält olf jalgu ette nätä.

Tollõst kotusõst müüdä minnen, kon nuu haava hällü, olõssi piaaigu sisse astnu. Kiäki olf tennü suurõ värs-ki pabulist koogi, kon häste pallo rohiliidsi kärbläisi pääl kõttu täütmän. Sis sai arvo, et vast pödör liiguf noid ossõ. Paarin paigan olli tsia kah maa üles tsungnuva.

Takasterrä naas nigu vähä kõhedu, kuigi ma es näe kedägi.

URMI AILI

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

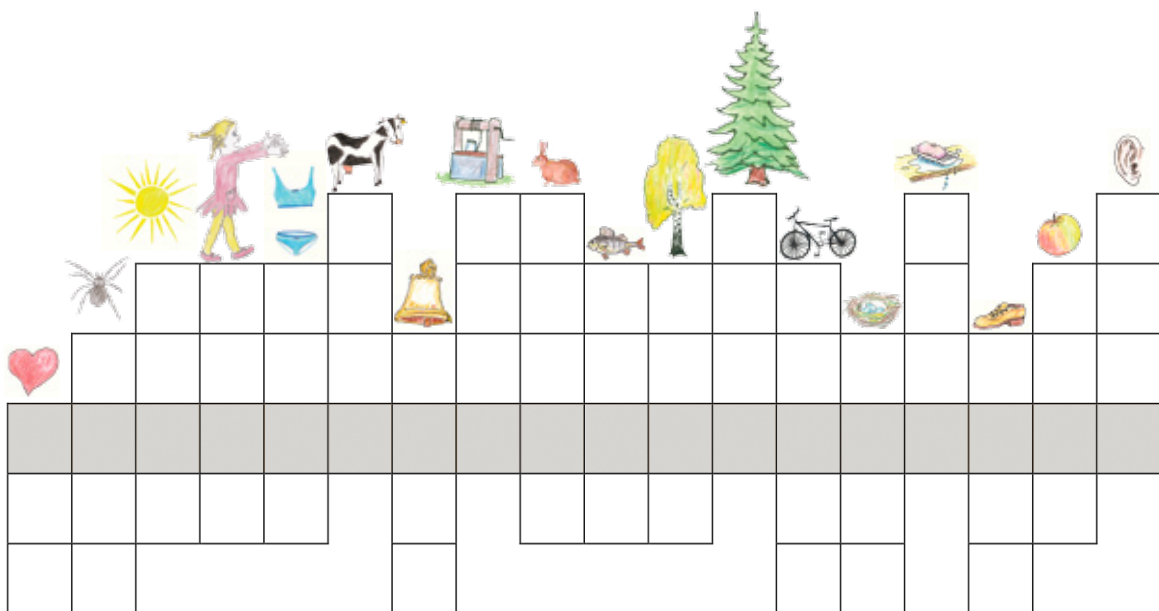
Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit vällä-andit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: molohk.

Avvohinna saa TIISLERI MARIO (14) Ruusmäelt.

Täüdä' är ristsõna!
Vastussõs saat teedä', määne päiv täämbä om!

Kullõ' vahtsit ja vanõmbit võrokeelitsit juttõ ja luulõtuisi kodolehe heluait.ee päält!

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Kalapalakõsõ seigelüs

Talumiiis kutsõ rutulidsõ tüü tegemises abiliidsi. Tüü tettü, pallõldi kõik lauda. Et peremiis olf kõva kalamiis, olf lavva pääl kala kah.

Taldrik kalaga olf üte abimehe nõna all. Miis roobitš meelütäjä palakõsõ hindäle taldrigu pääle ja tundso tuu man hapukat hõngu. Vast om kala halvas lännu? Egäs juhustä kalla süümä es nakka.

Tõsõl puul lauda istso peremiis, kelle näten es tihka abimiis kalaga midägi ette võtta. Tä näkitš ütte ja tõist, uutsõ parajat aigu maitsmisõs. Ku peremiis kõrras sahvriilõ lätš, libisf

abimiis kalapalakõsõ püksimulku. Esi mõtõl, et koton uur täpsembält, kas kala om halvas lännu vai kõlbas viil süvvä.

Peremiis tulf sahvrist tagasi õllõpunsuga. Juttu jakku kavvõmbas ja ku abilidsõ saiva kodo minemä, kisksõ joba hämmärs. A koton näkk abimiis, et kalapalakõist ei olõ koskil. Jo tä olf püksisiirt pite jalga lasknu.

Parhilla kõnõldas pallo vahtsõstpruukmisõst. Arvada vöi, et ka seo jutu kala lätš vahtsõstpruukmistõ: kül mõni pini vai kass tä tii päält löüdsõ. Kaoma es lää midägi, selle et eläjä ei sordi ja ei pillu nõnna, ku mõni asi omgi veidikese käest lännu.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Võtami suvvõ hilläkeisi

Ma kuuli raadiost, et inämbüs eräkundõ tegeles pääle valimii-si hindä sisse kaemisõga. Tuu om väega hää. Ütelt puult saami arvu, et nigu olõ-i olõmah üttegi läbini hääd inemist, olõ-i olõmah üttegi ideaalsõst eräkunda.

Tõõsõst külest om meil kõikil vaia vaihõpääll huug maaha võtta ja hindä sisse kaia. Et arvu saia, kas tuu rabõlõminõ, mis pääväst päivä käü, vii meid iks sinnäpoolõ edesi, kohe mi tahami.

Suur suvi olf vast lehekuuh är, a veidü jahhemba ilmaga omgi parõmb ümbretsõõri kaia ja nätä, mis ilmah periselt sünnüs. Üte vai paar suvõtatriitük-kü vöit kah är kaia, a inämb ei massa. Ku lõbust saa kohustus, olõ-i tuu inämb puhkus. Hindä jaos piät kah aigu jäämä. Eräle hää om mofota telekast jalgpalli kaemisõ aigu. Ku iks mehe juuskva, a pall värehtihe ei lää, sõs omgi paras aig silm kinni laskõ.

Rahulist suvvõ meile!

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.